

**Recenzja pracy na stopień doktora nauk medycznych
lek. dent. Magdy Krasińskiej-Mazur**

pt. „Ocena skuteczności zastosowania prądów o częstotliwości radiowej w rehabilitacji pacjentów z zaburzeniami skroniowo-żuchwowymi”.

Promotor: prof. dr hab. n. med. Małgorzata Pihut

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska jest oryginalną pracą badawczą o tradycyjnym układzie. Wprowadzenie stanowi omówienie zagadnień, z których wynika zasadność podjętych badań. Wybór metody leczenia w przypadku różnych postaci schorzeń skroniowo-żuchwowych uzależniony jest od rozpoznania mięśniowej i/lub stawowej przyczyny dolegliwości. Często zalecane są zabiegi fizykoterapeutyczne, jako terapia wspomagająca terapii objawowej lub przyczynowej. Doktorantka wskazała, jak istotne jest stosowanie tego typu leczenia w złagodzeniu dolegliwości bólowych i nadmiernego napięcia mięśni żucia oraz, że nie jest dotąd opracowany algorytm takiego postępowania, które mogłoby poprzedzać właściwą terapię. Ciekawy jest opis zabiegów fizjo- i fizykoterapeutycznych stosowanych w różnych typach dysfunkcji narządu żucia.

Cel pracy poprzedzony jest opisem szczegółowych założeń, z których wynikają postawione przez Doktorantkę pytania, dotyczące oceny zastosowania radiofrekwencji w porównaniu z metodą sonoforezy u pacjentów z bólową postacią schorzeń skroniowo-żuchwowych.

Materiał do badań stanowiło 100 pacjentów z bólowymi objawami schorzeń skroniowo-żuchwowych, których zakwalifikowano na podstawie ustalonych kryteriów, zaś wyłączeniem z badania było między innymi przeciwwskazanie do stosowania zabiegów fizykoterapeutycznych. Pacjentów losowo przydzielono do dwóch grup o odmiennej ingerencji. U 50 chorych zastosowano 10 zabiegów z zastosowaniem

prądów o częstotliwości radiowej (radiofrekwencji) w obszarze mięśnia zwacza i przedniej części mięśnia skroniowego oraz stawu skroniowo-żuchwowego. Do drugiej grupy, kontrolnej, zakwalifikowano 50 pacjentów, u których zastosowano 10 zabiegów miejscowego podania substancji przeciwbólowych i przeciwzapalnych w postaci 2,5% żelu NLPZ (sonoforezy) w obrębie tego samego obszaru. U wszystkich pacjentów wykonano badania kliniczne, obejmujące ukierunkowane badanie stomatologiczne oraz układu ruchowego narządu żucia. Badaniem dodatkowym były badania radiologiczne: rentgenowskie (pantomogram) oraz badanie USG stawów skroniowo-żuchwowych i mięśni żucia. Ocenę natężenia dolegliwości bólowych dokonano z wykorzystaniem wizualnej i numerycznej skali oceny bólu od 0 do 10. Badanie przedmiotowe układu ruchowego narządu żucia wykonano przed i po zastosowanym leczeniu fizykoterapeutycznym. Natomiast, subiektywną ocenę natężenia dolegliwości bólowych mięśni żucia i ssz odnotowywano przed każdą ingerencją oraz tydzień po wykonaniu ostatniego zabiegu.

Interpretacja wyników, ich analiza statystyczna oraz dyskusja zostały przeprowadzone w sposób przejrzysty, na tle aktualnego piśmiennictwa, które jest dobrane prawidłowo i zawiera pozycje istotne dla podejmowanego tematu. Analiza uzyskanych wyników przez Doktorantkę świadczy o znajomości przedmiotu pracy badawczej. Doktorantka zwraca uwagę, że prądy radiofrekwencyjne są obecnie głównie stosowane w leczeniu bólów kręgosłupa. Istnieją tylko nieliczne dane o pozytywnych efektach stosowania tej metody u pacjentów z dolegliwościami bólowymi mięśni głowy i szyi. Należy podkreślić, że zastosowanie odpowiedniej metody badawczej i analizy statystycznej umożliwiło Doktorantce zrealizowanie postawionych celów i wykazanie skuteczności zastosowania prądów o częstotliwości radiowej, jako metody wspomagającej leczenia bólowych postaci schorzeń skroniowo-żuchwowych. Stwierdziła, że zastosowanie radiofrekwencji dało lepsze efekty przeciwbólowe w przypadku bólu ssz a sonoforeza okazała się bardziej skuteczna w przypadku bólu mięśni żucia. Wykazała różnicę w skuteczności zastosowanych metod fizjoterapeutycznych z zależności od płci. W przypadku kobiet większe obniżanie poziomu dolegliwości bólowych Doktorantka stwierdziła po zastosowaniu metody radiofrekwencji.

Z obowiązku recenzenta zgłaszam uwagi do pracy:

1. Dolegliwości bólowe po zastosowanej interwencji były oceniane na kolejnych wizytach kontrolnych w aspekcie wielkości ich natężenia, natomiast nie ma dokładnego opisu metody oceny szybkości ich ustępowania.
2. Zainteresowanie budzi dodatkowa rekrutacja pacjentów w trakcie trwania badania, co jest wskazaniem do precyzyjnego uzasadnienia tego typu postępowania.
3. U osób z dolegliwościami bólowymi warto określić zakres badanego ruchu odwodzenia żuchwy (do granicy bólu, pomimo bólu, z asystą).
4. Zapis legend tabel i rycin powinien jednoznacznie wskazywać, że dotyczy liczby badanych pacjentów. W tabeli VII i VIII brakuje w legendzie zapisu o średniej.
5. Drugą część wniosku 3, o szybkości zmniejszania się bólu, sugeruję przeredagować.

Uwagi nie umniejszają wartości wykonanych badań a ich praktyczny wydźwięk jest wartościowy. Wskazania do stosowania prądów radiofrekwencyjnych w leczeniu schorzeń skroniowo-żuchwowych jest przydatną informacją, dotyczącą postępowania fizykoterapeutycznego w tego rodzaju przypadkach. Istotne jest stwierdzenie, że zastosowanie prądów o częstotliwości radiowej jest skuteczne w przypadku bólu ssz a w przypadkach rozlanego bólu mięśni żucia większą skuteczność wykazuje stosowanie sonoforezy

Po zapoznaniu się z opracowaniem przeprowadzonych badań przez lek. dent. Magdę Krasińską-Mazur stwierdzam, że przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska spełnia kryteria zgodnie z art. 187 Ustawy Prawo o szkolnictwie Wyższym i Nauce, i zwracam się do Rady Dyscypliny Nauki Medyczne Uniwersytetu Rzeszowskiego o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Prof. dr hab. n. med. Jolanta Kostrzewa-Janicka

